

Sygn. I C 856/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

14 października 2016 roku

Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący – SSR Marta Izmajłowicz-Górska

Protokolant – sekr. sądowy Justyna Wiśniewska

po rozpoznaniu 14 października 2016 roku w Nowym Dworze Mazowieckim

na rozprawie

sprawy z powództwa K. F.

przeciwko S. S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. uznaje za bezskuteczne w stosunku do powoda umowy zawarte 4 listopada 2014 roku przed notariuszem G. Z., rep. (...):

1. darowizny, na mocy której A. K. (1) darowała pozwanej nieruchomości, stanowiącą działkę o numerze ewidencyjnym (...), o powierzchni 0,6869 ha, położoną w M., gmina N., zabudowaną budynkiem mieszkalnym oraz dwoma budynkami gospodarczymi, dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...),

2. ustanowienia nieodpłatnej, bezterminowej służebności osobistej na rzecz A. K. (1), polegającej na prawie korzystania w budynku mieszkalnym z dwóch pokoi od strony wschodniej, a wspólnie z innymi domownikami ze wszystkich pomieszczeń, urządzeń i instalacji w nim, niesłużących do zaspokojenia wyłącznych potrzeb jego poszczególnych mieszkańców, tj. łazienka, kuchnia, korytarze, strych wraz z prawem użytkowania części działki o obszarze ok. 1 ara przy budynkach oraz budynku gospodarczego o powierzchni 54 m⁽²⁾ (identyfikator budynku (...). (...).(...)), wchodzących w skład nieruchomości będącej przedmiotem umowy darowizny z dnia 4 listopada 2014 roku zawartej pomiędzy pozwaną a A. K. (1) przed notariuszem G. Z., rep. (...),

do wysokości wierzytelności przysługujących powodowi wobec A. K. (1) objętych tytułami wykonawczymi – nakazami zapłaty wydanymi przez Sąd Rejonowy w Z.: w dniu 15 maja 2014 roku (sygn. akt(...)), w dniu 30 maja 2014 roku (sygn. akt (...)), w dniu 30 maja 2014 roku (sygn. akt I Nc (...)), w dniu 27 czerwca 2014 roku (sygn. akt (...)), w dniu 7 sierpnia 2014 roku (sygn. akt (...)), w dniu 11 września 2014 roku (sygn. akt (...)), w dniu 26 września 2014 roku (sygn. akt (...)) oraz kosztów egzekucji powstałych w związku z dochodzeniem tych należności;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 4 310 zł (cztery tysiące trzysta dziewięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2 400 zł (dwa tysiące czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 856/15

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim

z dnia 14 października 2016 roku

Stanowiska stron i wyniki postępowania wpadkowego.

W dniu 22 października 2015 roku (data nadania) powód K. F., reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł przeciwko S. S. siedem pozwów, w których domagał się uznania na podstawie art. 527 § 1 k.c. za bezskuteczną w stosunku do niego umowy darowizny nieruchomości położonej w M., dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) i ustanowienia na tej nieruchomości ograniczonych praw rzeczowych, zawartych w dniu 4 listopada 2014 roku w formie aktu notarialnego przed Notariusz G. Z. (Rep. (...)), pomiędzy matką pozwaną A. K. (1) a pozwaną, w zakresie wierzytelności przysługujących mu względem A. K. (1) z tytułu czynszu miesięcznego i opłat wynikających z umowy najmu ciągnika siodłowego, objętych siedmioma prawomocnymi nakazami zapłaty wydanymi przez Sąd Rejonowy w Z. wraz z kosztami postępowania sądowego i egzekucyjnego. Domagał się również zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania. Wniósł ponadto o zabezpieczenie roszczenia poprzez wpisanie w księdze wieczystej zakazu zbywania i obciążania nieruchomości będącej przedmiotem skarżonej umowy darowizny oraz ujawnienia w tej księdze ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu.

W dniu 30 października 2015 roku, na podstawie art. 219 k.p.c., Sąd zarządził połączenie wszystkich siedmiu wszczętych w ten sposób spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, gdyż mogłyby one, a nawet powinny być objęte jednym pozwem.

Postanowieniem z dnia 6 listopada 2015 roku Sąd udzielił powodowi zabezpieczenia roszczenia, zgodnie z żądaniem zawartym w pozwie.

Postanowieniem z dnia 27 stycznia 2016 roku Sąd oddalił wniosek strony powodowej o uzupełnienie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia o rozstrzygnięcie w zakresie kosztów postępowania zabezpieczającego, uznając go za przedwczesny.

W odpowiedzi na pozew, pozwana S. S. podniosła, że przyjmując darowiznę od matki nie wiedziała o jej długach wobec powoda. Wskazała, że matka znajduje się w trudnej sytuacji osobistej i majątkowej, a dokonanie darowizny miało stanowić formę pomocy, gdyż pozwana zobowiązała się pomagać matce. Jej zdaniem dokonując darowizny matka miała na celu nie ucieczkę przed wierzycielami a ochronę siebie o młodszego syna, działała zatem w dobrej wierze.

W toku postępowania stanowiska stron nie uległy zmianie.

Stan faktyczny.

Był on w sprawie w przeważającym stopniu bezsporny, wobec niekwestionowania przez pozwaną okoliczności przytoczonych przez powoda (art. 230 k.p.c.). Bezsporne było, że:

1. pozwana i jej matka A. K. (1) zawarły w dniu 4 listopada 2014 roku w formie aktu notarialnego umowy darowizny nieruchomości położonej w M. i ustanowienia na niej nieodpłatnie ograniczonych praw rzeczowych na rzecz A. K. (1);
2. w dacie dokonania ww. czynności powód dysponował siedmioma prawomocnymi nakazami zapłaty względem matki pozwanej A. K. (1);
3. egzekucja roszczeń powoda względem A. K. (1) była dotąd bezskuteczna.

Podnoszone przez pozwaną argumenty, że nie wiedziała ona w dacie zawarcia z matką skarżonych czynności o jej zadłużeniu względem powoda oraz, że dokonując tych czynności matka nie miała na celu pokrzywdzenia wierzycieli, nie mają żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie, gdyż pozwana okoliczności tych w żaden sposób nie udowodniła, a zatem nie sprostowała obciążającemu ją ciężarowi dowodu, w celu obalenia domniemań wynikających z art. 527 § 3, art. 528 i art. 529 kodeksu cywilnego, o czym będzie jeszcze mowa.

Stan prawny.

Powód roszczenie oparł na konstrukcji tzw. skargi pauliańskiej. Jej funkcją jest zabezpieczenie interesów wierzycieli w wypadku nielojalnego postępowania dłużnika, który doprowadza swój majątek do stanu zagrażającego ich zaspokojeniu. Instytucja ta została uregulowana w tytule X kodeksu cywilnego, w art. 527 – 534.

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c. gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Paragraf 2 cytowanego przepisu zawiera definicję legalną czynności dokonywanej z pokrzywdzeniem wierzycieli stanowiąc, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed dokonaniem czynności.

Na podstawie przytoczonego przepisu wyróżnia się następujące przesłanki warunkujące możliwość skorzystania przez uprawnionego z ochrony pauliańskiej:

- 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności;
- 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią, na podstawie której uzyskała ona korzyść majątkową;
- 3) pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika, polegające na powstaniu stanu niewypłacalności lub powiększeniu niewypłacalności dłużnika;
- 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela;
- 5) świadomość osoby trzeciej działania przez dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Dla zastosowania skargi pauliańskiej wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, chyba, że mamy do czynienia z sytuacją z art. 528 k.c., o czym mowa będzie niżej.

W myśl dyspozycji art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która wywodzi z niego skutki prawne. Z zasady tej wynika, że na powodzie ciąży ciężar udowodnienia faktów prawotwórczych, zaś na pozwanym faktów niweczających żądania powoda. Zasada ta ulega jednak odwróceniu w sytuacji zastosowania przez ustawodawcę instytucji domniemania. Z domniemaniem prawnym mamy do czynienia wówczas gdy z zaistnieniem pewnego zespołu okoliczności ustawa wiąże określone w niej wnioski. Na podstawie art. 234 k.p.c. domniemania prawne wiążą sąd, do czasu przeprowadzenia dowodów domniemania te obalających.

W sprawie niniejszej rolą powoda było wykazanie zaistnienia trzech pierwszych przesłanek, uzasadniających ochronę ze skargi pauliańskiej, tj. wykazanie, że posiada wierzytelność wobec dłużniczki – A. K. (2), wykazanie, że dłużniczka dokonała czynności prawnej z osobą trzecią, na podstawie której osoba ta uzyskała korzyść majątkową oraz wykazanie stanu pokrzywdzenia powoda w drodze dokonanej czynności prawnej. Powód okoliczności te wykazał poprzez złożenie dokumentów w postaci: tytułów wykonawczych potwierdzających istnienie wierzytelności, umowy darowizny, na podstawie której pozwana uzyskała prawo własności nieruchomości należącej do dłużniczki oraz dokumentów z postępowań egzekucyjnych, świadczących o braku zaspokojenia roszczeń, czyli istnienia niewypłacalności dłużniczki. Poza tym pozwana okoliczności tych nie kwestionowała.

Dowodzenie przez powoda pozostałych przesłanek (4 i 5) nie było konieczne, gdyż pierwsza z nich jest objęta domniemaniem prawnym (art. 529 k.c.), a konieczność zaistnienia drugiej – wyłączona przepisem o charakterze imperatywnym (art. 528 k.c.)

Zgodnie z art. 529 k.c. jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, że działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek

dokonania darowizny. W niniejszej sprawie skarżoną czynnością jest umowa darowizny, dokonana przez dłużniczkę w stanie niewypłacalności, a zatem należało przyjąć, że dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

To na pozwanej spoczywał ciężar obalenia ww. domniemania. Może to nastąpić albo poprzez przeprowadzenie dowodu przeciwnego podstawom zastosowania domniemania, poprzez wykazanie, że nie istnieją przesłanki do zastosowania domniemania, albo poprzez przeprowadzenie tzw. dowodu przeciwności poprzez wykazanie, że pomimo zaistnienia przesłanek domniemania nie nastąpiły wnioski z niego wynikające. Pozwana winna zatem wykazać albo, że A. K. (1) nie dokonała darowizny lub że była wówczas wypłacalna albo, że pomimo dokonania darowizny w stanie niewypłacalności nie działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Pozwana dowodów takich nie przedstawiła. Nadmienić należy, że niewypłacalność musi istnieć na chwilę orzekania, czyli w dacie zamknięcia rozprawy, przy czym w sytuacji, w której wierzyciel przedstawił dowody na wcześniejszą niewypłacalność dłużniczki, ciężar udowodnienia, że sytuacja majątkowa dłużnika uległa zmianie spoczywa na pozwanej. Pozwana nie wykazała, aby w dacie zamknięcia rozprawy stan niewypłacalności jej matki już nie istniał.

W tym miejscu należy zauważyć, że pokrzywdzenie wierzycieli ma miejsce wówczas jeżeli dłużnik na podstawie skarżonej czynności prawnej nie uzyskał ekwiwalentu świadczenia, który odpowiadałby wartością świadczeniu dłużnika i nadawałby się do egzekucji. Jednocześnie z umową darowizny dłużniczka i pozwana ustanowiły na rzecz dłużniczki ograniczone prawa rzeczowe. Nie można jednak przyjąć, że prawa te stanowiły ekwiwalent własności nieruchomości, gdyż ich wartość, co wynika już z treści samego aktu notarialnego, jest niższa niż wartość nieruchomości. Poza tym z uwagi na osobisty charakter tych praw nie nadają się one do egzekucji i nie mogą stanowić źródła zaspokojenia wierzyciela.

Zgodnie z art. 528 k.c. jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Pozwana w drodze skarżonej czynności prawnej uzyskała prawo własności nieruchomości pod tytułem darmym, czyli bezpłatnie, dlatego też dla skuteczności skargi pauliańskiej stan jej świadomości jest bez znaczenia.

Konkludując, ponieważ A. K. (1), działając z pokrzywdzeniem wierzyciela – powoda, dokonała rozporządzenia jedynym wartościowym składnikiem swojego majątku, przekazując go w formie darowizny na rzecz córki S. S., powód zasadnie domagał się ochrony swojego uzasadnionego interesu żądając uznania czynności tej za bezskuteczną w zakresie przysługujących mu roszczeń.

Orzeczenie zapadłe w niniejszej sprawie nie powoduje nieważności dokonanej przez pozwaną z dłużniczką powoda czynności prawnej, a przynosi jedynie ten skutek, że wierzyciel będzie mógł uzyskać zaspokojenie z nieruchomości przekazanej darowizną, tak jakby nadal znajdowała się w majątku dłużniczki. Aby zatem umożliwić wierzycielowi uzyskanie tego celu, należało ubezskuteczyć względem niego również czynności pozostające w związku z darowizną – polegające na ustanowieniu ograniczonych praw rzeczowych. W przeciwnym wypadku wierzyciel mógłby mieć trudności w zaspokojeniu w drodze egzekucji z nieruchomości obciążonej prawami rzeczowymi na rzecz dłużni. Poza tym takie obciążenie zmniejsza wartość nieruchomości.

Z powyższych względów powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., uznając, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające obciążenie pozwanej kosztami procesu jedynie w części. Po pierwsze należy zauważyć, że powód we wszystkich siedmiu pozwach domagał się ubezskuteczenia względem siebie tej samej czynności prawnej na tej samej podstawie prawnej i niemalże identycznej podstawie faktycznej. Także zgłoszone dowody w większości pokrywały się. Wyjątek dotyczył wiarygodności przysługującej pozwanemu, która miała podlegać ochronie, gdyż powód określił ją jako wynikającą z poszczególnych tytułów wykonawczych. Niemniej jednak Sąd nie tracił z pola widzenia faktu, że wiarygodności te, objęte wprawdzie różnymi tytułami wykonawczymi, mają jedno i to samo źródło w postaci umowy najmu ciągnika siodłowego. Wprawdzie prawo procesowe nie nakazuje powodowi kumulacji roszczeń w jednym

pozwie, a jedynie daje takie uprawnienie. W tej jednak sprawie jest to podział sztuczny, który nie przyczynił się do szybszego wyjaśnienia okoliczności sprawy, ani maksymalnego ograniczenia kosztów postępowania (w rozpoznaniu spraw zaangażowanych było, do czasu ich połączenia, kilku referentów oraz pracowników administracyjnych), a zmierzał jedynie do uzyskania przez powoda od pozwanej maksymalnie wysokich kosztów zastępstwa procesowego, co nie jest zdaniem Sądu zgodne z dobrymi obyczajami (art. 3 k.p.c.). Po drugie należy zauważyć, że w sprawie odbyły się dwie rozprawy, na jedną z nich stawiła się pozwana, natomiast pełnomocnik powoda nie stawił się na żadną z nich.

Mając powyższe na uwadze Sąd zasądził na rzecz powoda łączną kwotę 4 310 złotych, na którą składały się: opłaty od pozwów w łącznej wysokości 1 893 złote, koszt jednej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 17 złotych oraz kwota 2 400 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego ustalonych w oparciu o wartość przedmiotu sporu zliczoną z wszystkich siedmiu spraw (37 841 zł) i ustaloną na podstawie § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku (t.j. Dz.U. z 2013r. poz. 461 ze zm.) w sprawie opłat za czynności adwokackie [...], obowiązującego w chwili wniesienia pozwu, w zw. z § 21 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. (Dz.U. poz. 1800), który stanowi, że do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (t.j. 1 stycznia 2016 roku) stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Jedynie w tym zakresie Sąd uznał poniesione przez powoda koszty za niezbędne do celowego dochodzenia praw (art. 98 § 1 k.p.c.).

Nie było przy tym podstaw, aby uwzględnić wniosek powoda o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zabezpieczającym. W tej mierze Sąd w pełni podziela stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu w sprawie o sygnaturze akt ACz 231/13: „Nie ulega wątpliwości, że przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. nr 163, poz. 1349 ze zm.) nie przewidują wynagrodzenia za czynności pełnomocnika w postępowaniu zabezpieczającym. Tak jak nie podlega odrębnemu wynagrodzeniu złożenie przez pełnomocnika wniosku o udzielenie zabezpieczenia, tak samo nie ma w ocenie Sądu Apelacyjnego podstaw do przyjmowania, że czynności pełnomocnika związane z wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu powinny podlegać odrębnemu wynagrodzeniu.” (portal orzeczeń sądów powszechnych). Jednakowa konstatacja odnosi się do kosztów zastępstwa przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata.

(...)

1. (...)

2. (...)

3. (...)